

N:o 49.

Af herr J. Anderson i Tenhult, om afskrifning af grundskatterna samt lindring i rustnings- och roteringsbesvären.

Många af de ärenden, som voro afsedda för handläggning vid sistlidne riksdag, blefvo icke före dess avslutande behandlade. Bland sådana voro min m. fl:s motioner om ytterligare afskrifning på grundskatter och lindringar i rust- och roteringsskyldigheten. De anledningar, som föranledde mig att då väcka motion i ämnet, stå ännu kvar och komma alltid att kvarstå intill dess att dylika orättvisa skatter borttagas.

Man får så ofta höra förebråelser att skattegifvarne äro oförnöjda, att lindringar bereddes dem genom mantalsrätans och tiondens omsättande i penningar i enlighet med kongl. förordningen den 23 juli 1869. Beräkningsgrunden var vissa års markegångspris, hvilket utföll så, att lösen för en tunna spanmål, hälften råg och hälften korn, bestämdes inom Jönköpings län till 13 kr. 67 öre per tunna, hvilket pris ännu då grundskatter betalas tillämpas, ehuru värdet på en tunna dylik spanmål enligt sist fastställda markegångstaxa är 11 kronor 84 öre, hvaraf följer att den skattskyldige har att sälja en tunna och 5 kappar, innan han får det belopp, som erfordras att till staten betala en tunna.

En annan skatt förekommer inom vårt land, som förr, ända till för 20 à 25 år sedan, utgick i spanmål, men numera skall lösas icke efter ortens pris utan efter 10 års medelpris. Detta senare pris ställer sig så högt, att, derest man vill sälja spanmål af samma slag, åtgår en tunna 10 kappar för att betala en tunna, detta under förutsättning att

få så hög betalning, som i årsmarkegångstaxan är åsatt. Denna tiondeskatt uppgår endast inom mitt kommittenskap till mer än 1,500 tunnor, följaktligen blir nödvändigt att sälja minst 2,000 tunnor för att kunna betala.

De, som hafva på arrende kronans jordbruksdomäner, hafva i regeln att som arrende lösa vissa partier spanmål efter 10-årig medelmarkegång; det utfästade arrendet är beräknadt att inflyta af jordafkastningen, hvilken betydligt reduceras, då de hafva att sälja en tunna och 10 kappar för att få hvad de hafva att erlægga för hvarje tunna. Sådan spanmål är bestämd för de boställen, som äro inom mitt kommittenskap, (enligt statsutskottets memorial n:o 33 år 1885) till ej mindre än 3,651,³ råg, 2,590,³ korn och 2,584 hafre, eller tillhopa 8,825,⁶ kub.-fot.

Det har äfven ofta varit sagdt, att grundskatterna såsom sådana äro en rättvis och befogad beskattning och därför böra bibehållas, men vill man närmare efterse huru de tillkommit och sedan huru de sedermera dels genom öfvertalningar, dels genom magtspråk m. m. blifvit förökade, skall man lätt finna, att inga skattetitlar inom vårt land äro så orättvisa som de på viss jord hvilande, för tillfälliga behof började och sedermera godtyckligt ökade grundskatterna. Det skulle blifva allt för vidlyftigt att här införa alla de gamla urkunder, som stå till buds att få, för att styrka min uppgift; jag skall därför inskränka mig att angifva en del af dem, som jag känner.

Det kongl. brefvet den 9 november 1554 till Lars Mickelsson innehåller, att ingen jordebok den tiden förefans, utan uppbor den skett »opå gessan», och att bemälda Mickelsson skulle tillsammans med befallningsman Hans Larsson »skattlägga både efter röketal, kroketal, stångetal och eljest» »hafvande flitig akt att skatten måtte läggas efter som jorden är god till och att oss och Cronan med en sådan skattläggning måtte ske väl».

Uti Carl den IX:s öppna bref den 3 maj 1609 bestämmes, att »både ägor och omägor skulle ånyo beskattas och »utlagorna ökas och ingen hafver sig i någon måtto deröfver att besvära».

Kongl. Kammarkollegii protokoll den 29 januari 1641 innehåller att »Bengt Bagge berättade sig hafva allarede dragit omkring i sitt Landshöfdingedöme och Cronans ränta förökt och excolerat och lagdt uppå så mycket han hafver kunnat se med skäl stå att göra».

Rådets protokoll den 13 november 1635 innehåller, att skattmästaren berättade, att s. k. Stickelskatten i Småland var en *viteskatt*, »sade och att uti konung Johans tid hafva allmogen anmodat de skulle blifva fri

och af med samma skatt, men finge ingen lisa, utan medan samma skatt skall vara dem pålagd för ett vite, måtte de samme den allt framgent utgöra.»

Uti 1600 års »Smålands handling» omtalas första hjälpeskatten och »den andra hjälpen, som uppå lades i Jönköping till krigsfolksens lön och utredning och utgick efter den förra hjälpen.»

Gustaf Adolfs bref, dateradt Örebro den 20 januari 1614, befäller Hans Est att resa till åtskillige provinser och genom kronofogdarne »utfordra en orre af hvar bonde som de uti befallningen hafva».

Samme konungs bref den 4 december 1622 anbefaller »vinterkörslor till Kongl. Slott och gårdar.»

Kammarkollegii protokoll den 5 januari 1638 innehåller, att »Byggningshjälpen i Småland skall användas till Calmare och Jönköpings befästningar».

I Kongl. Resol. den 27 Nov. 1643 bestämmes, att »då byggningshjälpen vore i jordaboken införd, kunde därför ej afskaffas».

Carl IX:s bref den 9 januari 1605 rörande skjutsfärdspenningar att de fortfarande böra utgå. »Dermed sker det som länder både oss och hela riket till godo».

Kammarkollegii protokoll den 6 April 1638, innehåller bland annat, att »Regeringen hafva resolverat» att utsedde Inspektoren »skole bekomma till lön för deras omak hvar sjetten tunna af allt det de igenom deras uppsigt och flit kunna eröfra och tionden förkofra.»

»Carl etc. etc. Vi påminna oss det välmenta förslag som I gifve oss i und. vid handen, då vi voro i Östergötland om tiondens förmering dersammastädes igenom tjenligt accord med allmogen om en viss afgift af gården årligen; förmenandes I att tionden ofelbart på det sättet skulle kunna bringas till mer än dubbelt så stort quantum hvarmed som oss sker en mycket nyttig och angenäm tjenst om I kunnen detta tillvägbringa och med godt maner disponera och öfvertala bonden till att ge ett visst; ty gifve Vi icke allenast härmed tillstånd med allmogen häröfver att sluta och accordera, utan och erkännom med särdeles nåde såväl förslaget, som den flit och åhåga i härvid användandes varde; och anbefalle Eder etc. etc.

Carolus.»

»Om tiondesättningen anno 1682—1689». En Riktig »upsåts» på hvad ort som passerade den tid Commissionen gick öfver landet, hvil-

ken som »höltz» i Grummutorp anno 1682. Då blefvo vi undertecknade sexmän indkallade för den Kongl. Commissionen att skulle säija saningen huru mycken tionde som af hvar man kunne pröfvas skäligen att utgå, då måste vår sanning icke stå till »troendis», utan blefve utviste, och de sade vi skulle vell få tionde; då lätte vi skrifva oss Een ödmjuk suplique och lätte inlägga för de Kongl. Commissarier, att vi slätt inte kunne vidgå eller underskrifva den tionde som de ville påbürda oss; då blefvo de vrede och lätte straxt sätta oss i »arest i Tree dagar och med Tvenne prophossar, som skulle vakta oss: dernäst anklagade oss för Hans Kongl. RådH Hr »Feltmarschallen» och Gen. Gov. Då kom der bud från Malmö till hr Befallningsman välb. Lasse Larl, att han skolle straxt utskicka hvar man af begge socknarne, både Kjalna och östra Ljungby, då tyckte vi det oss vara för stort besvär det att Efterkomma; hvarföre vi utskickade två män af hvar socken som skulle bedja för oss emot det stora klagomål som Commissarierne hade gjort på oss hos Hans Kongl. Maj:ts RådH Feltmarschallen och Gen. Gov. och när som de komme der ut, till Malmö, då blefve de satte i arest på tre »uggers» tid, intill så länge vi fingo komma i »thall» och förklara oss hos Hans Kongl. Maj:ts RådH Feltmarschallen och Gen. Gov. Då gaf hanss oss »löös», och lofvade att vi skulle ingen orätt ske och någon tid derefter kom Commissarien Heijltonten här upp igen och skolle förlindrat tionden något hvilket »seuntes» oss vara ganska ringa att han det efterkom, utan den nu som »tillförn» är ganska för hög satt så att vi den slett intet mäpta att utgifva. Att så i sanning är som för skrifvet står till »vijterligheet» hafve vi våre namn och bomärke underskrifvet på samtel. soknemäns vägnar.

Åge Ingels.
Bomärke.

Åge Rigell.
Bomärke.

Per Olsson.
Bomärke.

Nils Päels.
Bomärke.

Pål Janssen.
Bomärke.

Nils Jens.
Bomärke.

Sven Jens.
Bomärke.

Kongl. Bref till Kam. Coll. den 25 okt. 1687 om tionde spannemålen uti Jönköpings och Cronobergs läner.

»Carl etc. etc. — — — att när som Commissionen med allmogen uti bemälte läner om denne tionde skulle sluta, kunde de intet så egentligen veta huru högt den på hvart hemman efter utsädet skulle taxeras, utan gjort det provisionaliter på det de någorledes måtte kunna nå vår

intention (uppdrifvande) och »ögnemål» och derigenom de Smäländska Regimenterna till fot undfå deras fulla underhåll i spannemål, hvilken de härtills aldrig kunnat erhålla; men sedan Contractet blef slutit på det sätt, som det nu uti bokstafven lyder, befinner man, att icke allenast bägge desse Regimenterna hafva både deras fyllnad, jemväl Etthundra tunnor derutöfver till reserve uti hvardera af desse tvenne provinser, utan blir det ändå ett öfverskott, nemligen uti Jönköpings län Fyra hundra åttiesex tunnor $\frac{7}{10}$ skäppa och i Cronobergs län Tre hundra sextiesju tunnor $2\frac{1}{8}$ skäppa, för hvilket öfverskotts utbetalande allmogen uti ofvanbemälte bägge läner för dess svage vilkor skuld underdånigst anhålla att blifva förskonte, som deras hosgående Supliquer vidare utvisa; altså hafve vi i Nåder godt funnit detta ärendet till Eder att rimitera med nådig vilja och befallning att I öfverläggen huruvida allmogen uti berörde bägge läner kunna med den tillöknings utbetalande i längden uthärda — — —
Stockholm den 25 oktober 1687.

Carolus.»

Kongl. Brevet den 14 Nov. 1634. Christina etc. etc. der så är Herr Landshöfding, att I kunnen förmå och öfvertala allmogen att bevilja mantalspenningarne. Då kunnen I strax låta förfärdiga rätta och oförfalskade mantalslängder och derefter mantalspenningarne uppbära låta, efter som Vi ock vele att I skole visse och förseglade exemplar af samma längder hit upp till vår Räkninge Cammare utan fördröjelse försända skall.

Christina.

Huru rust- och roteringen från dess första början såsom skatte-skyldighet tillväxt, har jag i föregående motioner sökt visa, hvarför jag nu inskränker mig, att med åberopande af motiveringarne till mina motioner n:is 169 och 170 vid sistlidna riksdagen, hemställa, att Riksdagen ville besluta:

1:o att under år 1888 afskrifves en sjundedel af den på jorden återstående s. k. grundskatt och under hvart och ett af de följande sex åren en sjundedel, så att all dylik skatt med 1894 upphör;

2:o att rustnings-, roterings- och båtsmansskyldigheten under år 1888 erhåller en lindring i rustnings- och roteringsbesvären med en sjundedel af den beräk-

nade återstående kostnaden och sedan under hvart och ett af de sex följande åren en lika stor nedsättning; och 3:o att erforderliga medel till ersättning åt effektiva rusthåll och rotar måtte af Riksdagen anvisas.

Stockholm den 11 maj 1887.

J. Anderson.
